

דן כספי ז"ל: והעיקר, לא לפחד כלל

גבי וימן

גם הקריירה האקדמית שלו לא הייתה פשוטה והוא עשה דרך ארוכה, בחריצות ובהתמדה, עבר באוניברסיטה העברית, באוניברסיטה הפתוחה ובאוניברסיטת בן-גוריון, שבה מצא את ביתו החם והאחרון. הוא החל את דרכו האקדמית כסטודנט למדע המדינה ולסוציולוגיה באוניברסיטה העברית. את עבודת הדוקטור כתב בהנחייתם של מאורות גדולים: פרופסור אליהו כ"ץ (תקשורת) ופרופסור עמנואל גוטמן (מדע המדינה). לאחר קבלת הדוקטורט בשנת 1976, יצא דני לפוסט דוקטורט במכון הטכנולוגי בבוסטון (MIT). משם שב לאוניברסיטה העברית. באמצע שנות השמונים נאלץ לעבור לאוניברסיטה הפתוחה מטעמי אי-ידידות. היום ללא ספק מבכה האוניברסיטה העברית את החלטתה שלא להשאירו אצלה. באוניברסיטה הפתוחה החל דני בפיתוח תחום לימודי התקשורת. הוא כתב וערך סדרת ספרי לימוד המשמשים כאבני היסוד לכל מי שלומד תקשורת בישראל. בשנת 2000 עבר דני לאוניברסיטת בן-גוריון, להקמת המחלקה לתקשורת, ובה שימש כראש המחלקה וראש מרכז בורדה לתקשורת חדשנית. דני היה גם חלק מכתב עת זה, קשר. הוא שימש כחבר במועצה המדעית של קשר ופרסם בו מאמרים רבים. בשנת 2013 יצא לשבתון בארצות הברית בטרם גמלאות, אך דני מעולם לא יצא לגמלאות: גם מביתו המשיך לכתוב ופרסם מאמרים ובעיקר את הבלוג הקבוע של "דן בתקשורת" שהתפרסם באתר הארץ.

הדרך הארוכה לא הייתה קלה אך אלפי סטודנטים לא ישכחו את הקורסים שלו, עשרות ספרים שכתב היו לקריאת חובה בכל חוג לתקשורת, מאות מאמרים נוקבים, אמיצים ולעתים נבואיים. דני לא חשש להביע את דעתו: הוא נאבק על עקרונותיו, על האמת שלו, על זכותו לבקר גם את עמיתיו וידידיו. הוא לא הותיר חשבון פתוח כי פיו ולבו היו שווים: הוא ידע לבקר באומץ את עמיתיו, את בעלי התקשורת בישראל, את האקדמיה, את הפוליטיקאים, את הרגולטורים של התקשורת, את משרתיהם של ברוני התקשורת, את הסוקרים הכובנים, את היחצ"נים שהיו לזנב המקשקש בכלב ועוד. ביקורתו הייתה חדה ונוקבת, לעתים צינית ומושחזת מאוד – אך תמיד נאמרה מתוך אמת פנימית ונכונות לשאת במחיר, כי דני היה לוחם שלא פחד כלל. דני ידע לזהות לפני כולם, בחדות ובאומץ, את כשליה ובעיותיה של התקשורת הישראלית. הוא זיהה את הריכוזיות הגוברת בתחום

יש אנשים שהגורל מאתגר אותם ומציב לפנייהם אתגרים קשים ורבים, ורק מעטים יכולים לכלל האתגרים. דן כספי, דני כפי שקראו לו ידידיו, היה פרופסור לתקשורת, חוקר פורה, כותב מחונן, איש משפחה מסור ואוהב. אבל יותר מכול הוא היה לוחם. האישי ידע לקרוא תיגר על האתגרים הקשים ביותר ותמיד, באומץ, ללא פחד ובהתמדה עיקשת, ידע גם לנצח.

הגורל לא בירך את דני בחיים קלים: מחלת שיתוק המוחין שבה לקה מלידתו הייתה אתגר קשה וראשון. אך היא לא שיתקה אותו ולא את מוחו היצירתי, הפורה. בכוח הרוח גבר דני על המחלה. הוא חי עם מגבלותיו אך הן לא הגבילו אותו: הוא למד ולימד, נסע לקצווי עולם, הרצה וכתב, הופיע ופעל רבות בגופי אקדמיה ותקשורת – ללא שיתוק ועם הרבה מוחין ורוח אמיצה.

ומשמיעים. נוכחתי בכך בכמה פרסומים משותפים עם דני. אחד מהם ("התקשורת אשמה?") הביא לגל אגרסיבי של תגובות קיצוניות וקללות ארסיות. התקשיתי לקבל זאת ואילו דני, בשלווה של לוחם ותיק מנוסה, הרגיע אותי. דני היה ער ומודע למחירים: הוא נחשף לביקורת נגדית, להחרמה ולהדרה מבימות תקשורתיות ואף להשמצות. זה לא הרגיע אותו כלל: מי שלחם בהצלחה בשיתוק מוחין אינו חושש מציפורני היחצנים והמבקרים מטעם.

רק מי שידע בחייו את מחיר המאבק היומי בחולשות ובמגבלות יודע לצאת להגנת המוחלשים והנפגעים. מלחמותיו הרבות של דני היו מלחמות צודקות שאותן ניהל ללא פשרות, בלי התייפייפות וללא עידון נימוסי. הוא לחם למען עיתונאים שפוטרו לשווא, נגד טייקונים רבי השפעה, למען שידור ציבורי חופשי ונגד שרים שביקשו לסרסו, למען מחקר חופשי ונאור ונגד עמותות פוליטיות המבקשות לפגוע בו. מעל טורים בעיתונות, בלוגים ברשת ובימות של כנסים אקדמיים הוא הרים את קולו למען המוחלשים, למען הנפגעים, למען הציבור ללא קול. מגופו הקטן שהמחלה נתנה בו את אותותיה עלה קול חזק ונישא, בוטה ואמיץ. קולו של לוחם שאינו חושש כלל.

מאחורי כל לוחם מצליח עומדת אישה אמיצה: דליה הייתה הרוח במפרשיו המונפים תמיד בעוז של דני, מקור כוחו ועמידתו. גם היא לחמה באתגרים לא קלים וידעה לנצחם. יחד הביאו לעולם את ענבל, מתנת פז נפלאה. מי ששמע את דני מספר על ענבל, מי שקרא את דני כותב על ענבל (בספרו **אבא של ענבל**) יודע עד כמה מילאה את חייו בשמחה וגאווה וכן גם בנכדים נהדרים.

הגיעה העת למנוחה, דני. עשית רבות ב־72 שנות חיך אתנו, שרדת את כל המאבקים, הותרת מורשת כתובה וידע רב שהנחלת לרבים. נוח בשלום, חבר יקר, עמית נפלא, לוחם אמיץ.

התקשורת הישראלית, את הבעלות הצולבת, וקרא תיגר על 'ברוני התקשורת'. הוא ראה לפני כולנו את התדרדרותה של הפרופסיה העיתונאית, הצביע בדאגה על הפמיניזציה הגוברת של העיסוק העיתונאי ועל היווצרות "גטו צווארון ורוד" בענפי התקשורת, גטו של מעוטי זכויות ויוקרת עיסוק נמוכה. הוא זעק בקול רם ובוטה נגד השתלטות הפוליטיקאים על גופי השידור בארץ ועשה זאת גם כחבר בוועד המנהל של רשות השידור ובטורים פובליציסטיים רבים. הוא התריע על סוחריו התדמית ויחסי הציבור המעצבים את האג'נדה הפוליטית ומכניעים את החזון. דני אף הפליא בכתיבה פרובוקטיבית כדי לעורר עניין, להצית פולמוס ולהעלות מודעות. כך, כאשר נאבקנו יחד נגד פיטוריה של עיתונאית מקצועית, הוא העז לתאר זאת כ"טיהור אתני" במערכת; וכאשר מחינו נגד תופעת עיתונאים המשכירים עצמם לפרסומות בניגוד לכללי האתיקה הכתיר זאת דני כ"הזניית המקצוע". כאשר שירת בוועד המנהל של רשות השידור לא היסס לתאר את חולייה של המערכת, את המינויים המסואבים, את השחיתות הגלויה, את האבטלה הסמויה ואת הכוחנות. כבר ב־1992 הוא כתב על "האזרח נון מם" בביקורתו על נוני מוזס: "האזרח נון מם הוא בעל העיתון הנפוץ ביותר במדינה... עיתון שיש לו מדינה!" כתב דני והמשיך: "החיבור בין תקשורת לבין כסף ופוליטיקה אינם מרשם לזרימה חופשית של מידע. אף אדם לא קם. לא בתקשורת, לא באקדמיה, לא בציבור. איש אינו מוטרד מכוחו המתעצם של האזרח נון מם, מהשפעתו הכלכלית והפוליטית".

על האומץ של דני בכתיבה ביקורתית יודעים הכול, אך רק מעטים יודעים מהו מחירה של כתיבה אמיצה כזאת. כי המגיבים – טוקבקיסטים מתלהמים, יחצנים החובטים בתגובה תמורת שכר רב, פוליטיקאים ושלוחיהם – אינם בוחלים באמצעים. הם שורטים, בועטים, מקללים